



SUOMEN ASIANAJAJALIITTO
FINLANDS ADVOKATFÖRBUND

Vuosikertomus 2023 rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnasta

Suomen Asianajajaliitto
15.3.2024

Suomen Asianajajaliiton valvontavelvollisuus

Suomen Asianajajaliitto on asianajajista annetun lain (496/1958, jäljempänä **Asianajajalaki**) ja oikeusministeriön päätöksellään vahvistamien sääntöjen (540/2012) mukainen itsenäinen ja riippumaton julkisoikeudellinen yhteisö, jonka tehtävänä on säännellä ja valvoa asianajotoimintaa Suomessa. Valvontavaltaa käyttävät Asianajajaliiton hallitus ja toimisto (yleisvalvonta) sekä Asianajajaliiton yhteydessä toimiva Valvontalautakunta (erityisvalvonta). Osana yleisvalvontaa vastuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnasta on Asianajajaliiton hallituksella ja toimistolla. Hallinnolliset seuraamukset määrää Etelä-Suomen aluehallintovirasto Asianajajaliiton esityksestä.

Asianajajalain 6 §:n mukaan Asianajajaliiton hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus toimistossaan, jos hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastus edellyttää.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017, jäljempänä **Rahanpesulaki**) 7 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, että Asianajajaliitto valvoo asianajajien osalta rahanpesulain säännösten ja määräysten noudattamista. Asianajajan on voitava osoittaa Asianajajaliitolle, että sen asiakkaan tuntemista ja jatkuvaa seurantaa koskevat menetelmät ovat riittävät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin nähden.

Rahanpesulain 7 luvun 1 a §:ssä säädetään, että Asianajajaliiton on laadittava vuosikertomus, jossa kerrotaan Asianajajaliiton:

- 1) Aluehallintovirastolle tekemistä esityksistä rahanpesulaissa tarkoitettujen hallinnollisten seuraamusten määräämiseksi;
- 2) vastaanottamien rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten lukumäärä; ja
- 3) suorittamien valvontatoimenpiteiden lukumäärä ja kuvaus toimenpiteistä, jotka on toteutettu ilmoitusvelvollisen seuraavien velvoitteiden valvonnassa:
 - a) asiakkaan tuntemismenettely;
 - b) epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen;
 - c) asiakastietojen säilyttäminen; ja
 - d) sisäiset tarkastukset.

Valvonnan taustatietoja vuonna 2023

Asianajajaliittoon kuului 31.12.2023 yhteensä 2 300 asianajajaa ja 746 asianajotoimistoa. Asianajajien määrä kasvoi edellisvuodesta hieman, noin 2 %:lla, eli 45 asianajajalla. Asianajotoimistojen määrä puolestaan kasvoi kolmella toimistolla. Asianajajista 32 % työskenteli 1–2 juristin toimistossa. Kymmenessä isoimmassa toimistossa työskenteli puolestaan 29 % asianajajista ja 20 suurimmassa toimistossa 42 % asianajajista. Julkisten oikeusavustajien osuus jäsenistä on 4 %.

Asianajotoimistojen valvonta perustuu riskiperusteiseen arvioon, jossa huomioidaan erityisesti asianajotoimiston toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä asiakassuhteisiin ja toimeksiantotyyppisiin liittyvät riskit. Lisäksi huomioidaan riskien hallintaan liittyvät menettelyt. Kaikki riskiperusteisesti valittavat, niin sanotut varsinaiset toimistotarkastukset, suoritetaan Asianajajaliiton toimiston juristien toimesta.

Riskiperusteisen valvonnan lisäksi kaikissa perustettavissa uusissa asianajotoimistoissa järjestetään niin sanottu uuden toimiston tarkastus, joka kattaa toimiston yleisen järjestämisen lisäksi rahanpesulain velvoitteiden noudattamisen. Tarkastuksen suorittaa yleensä paikallisosaston asianajaja, joka laatii tarkastuskertomuksen Asianajajaliiton toimistossa käsiteltäväksi. Tarvittaessa Asianajajaliiton toimisto osallistuu tarkastuksen suorittamiseen. Asianajajaliiton toimisto myös tarvittaessa täydennyttää kertomusta ja esittelee aina tarkastusta koskevan päätösesityksen hallitukselle. Näin kaikki tarkastukset käydään läpi keskitetysti.

Lisäksi Asianajajaliiton hallitus valvoo asianajajien velkaantumista kahden vuoden välein. Asianajajien velkaantumista valvotaan tarkastamalla ulosottorekisteriotteet asianajajista ja asianajotoimistoista. Yli 4.000 euron velkaantuminen johtaa asianajajan velkaseurantaan.

Tarkastushavainnot vuonna 2023

1. Hallinnolliset seuraamukset

Asianajajaliiton hallitus käynnisti vuonna 2021 yhden menettelyn yhdessä Etelä-Suomen aluehallintoviraston kanssa hallinnollisen seuraamuksen määräämiseksi asianajajalle. Etelä-Suomen aluehallintovirasto antoi päätöksensä asiassa 29.5.2023. Päätöksessään Etelä-Suomen aluehallintovirasto määräsi, Asianajajaliiton hallituksen esityksestä, asianajajan maksettavaksi 5.000 euron suuruisen rikemaksun. Päätöksestä on valitettu Helsingin hallinto-oikeuteen eikä se ole vielä lainvoimainen.

Vuonna 2023 ei käynnistetty yhtään hallinnollisen seuraamuksen määräämistä koskevaa menettelyä.

2. Vihje- ja ilmoitusjärjestelmä

Asianajotoimistojen työntekijät voivat ilmoittaa havaitsemistaan rikkomuksista suoraan Asianajajaliiton ilmoituskanavaan. Asianajotoimistoja tarkastettaessa varmistetaan lisäksi, että kaikissa asianajotoimistoissa henkilökunta on tietoinen mahdollisuudesta ilmoittaa havaitsemistaan rikkomusepäilyistä joko toimiston sisäisesti tai Asianajajaliittoon.

Asianajajaliitolle ei ole vuonna 2023 tehty yhtään ilmoitusta edellä mainitun ilmoituskanavan kautta.

3. Valvontatoimenpiteet vuonna 2023

Tarkastuksia asianajotoimistoihin määrättiin vuonna 2023 yhteensä 65 kappaletta ja toteutettiin 41. Osa vuonna 2023 määräytyistä tarkastuksista suoritetaan vuoden 2024 aikana.

Asianajajaliiton hallitus määräsi vuonna 2023 suoritettavaksi kuusitoista varsinaista toimistotarkastusta. Tarkastettavat toimistot valittiin riskiperusteisesti. Kaikki tarkastukset myös toteutettiin ja käsiteltiin Asianajajaliiton hallituksessa vuoden 2023 aikana.

Uusien asianajotoimistojen tarkastuksia Asianajajaliiton hallitus määräsi suoritettavaksi 49 kappaletta. Uusien toimistojen tarkastuksia toteutettiin vuonna 2023 25 kappaletta. Uuden asianajotoimiston tarkastus tulee suorittaa puolen vuoden kuluessa toimiston perustamisesta, joten osa vuonna 2023 määräytyistä tarkastuksista suoritetaan vasta vuoden 2024 aikana.

Asianajotoimistoilta on kaikkien toimistotarkastusten yhteydessä läpikäyty rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio sekä pyydetty selvitys asiakkaan tuntemismenettelyistä, mukaan lukien käytännön menettelytavoista, joita sovelletaan:

- asiakkaiden tunnistamiseen ja henkilöllisyyden todentamiseen;
- yksinkertaistettuun ja tehostettuun asiakkaan tuntemiseen;
- asiakkaiden ja yhteisöjen tosiasiallisten edunsaajien poliittisen vaikutusvallan selvittämiseen;
- asiakkaiden etätunnistamiseen;
- ulkopuolisten tai kolmansien suorittamaan asiakkaan tuntemiseen; ja
- tuntemistietojen säilyttämiseen ja poistamiseen.

Rahanpesulakiin 31.3.2023 voimaan tulleen muutoksen johdosta tarkastuksissa on käyty läpi, että ilmoitusvelvollisella on osana asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimia tehokkaat toimintaperiaatteet, menettelytavat ja sisäinen valvonta myös sen varmistamiseksi, että ilmoitusvelvollinen noudattaa pakotesäntelystä ja jäädyttämissä päätöksistä seuraavia velvoitteitaan.

Asianajotoimistoja on lisäksi pyydetty ilmoittamaan, onko toimistossa tehty ilmoituksia epäilyttävistä liike-toimista Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskukselta saadun tiedon mukaan vuonna 2023 asianajajat tekivät yhteensä kahdeksan ilmoitusta selvittelykeskukselle. Vuosien 2018–2022 aikana näitä ilmoituksia on tehty yhteensä 51 kappaletta, ja näitä ilmoituksia

on tehnyt 37 eri asianajotoimistoa. Asianajajaliitto ei ole vuonna 2023 tehnyt yhtään ilmoitusta Keskusrikospoliisin selvittelykeskukselle.

4. Tarkastushavainnot

Asianajotoimistoilla on pääosin hyvää osaamista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen menettelyistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen asennoidutaan vakavasti. Tarkastuksissa on kuitenkin havaittu, että varsin usein asianajotoimiston riskiarvio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien tunnistamiseksi ja arvioimiseksi on puutteellinen ja sitä on tarpeen päivittää. Riskiarviot ovat tyypillisesti liian yleisellä tasolla eivätkä pureudu riittävästi juuri kyseisen asianajotoimiston omaan liiketoimintaan ja toimeksiantotyypeihin. Lisäksi riskienhallintakeinojen kuvaaminen saattaa olla puutteellista. Asiakkaiden tuntemista koskevat menettelyt ja tuntemistietojen kerääminen ovat pääosin hyvällä tasolla. Asianajotoimistoilla saattaa olla kuitenkin puutteita etätunnistamiseen liittyvien erityisten riskien tunnistamisessa ja hallitsemisessa. Pakotteita koskevat menettelyt ovat pääosin kunnossa, joskin osaaminen pakotesääntelystä vaihtelee.

Asianajajaliitto tarjoaa asianajajille ja asianajotoimistoille maksutonta koulutusta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen sekä pakotteisiin liittyen. Asianajajaliitto järjesti marraskuussa 2023 koulutuksen asianajajille yhteistyössä Rahanpesun selvittelykeskuksen kanssa. Asianajajaliiton verkkokoulutuslustralusta on lisäksi ollut tarjolla kursseja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja pakotteisiin liittyen. Koulutusta tullaan tarjoamaan seminaarien ja verkkokoulutusten kautta myös vuonna 2024.

Asianajotoimistot tekevät hyvin vähän ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskukselta saadun tiedon mukaan vuonna 2023 asianajotoimistot tekivät yhteensä kahdeksan ilmoitusta selvittelykeskukselle. Vuonna 2022 ilmoituksia tehtiin seitsemän kappaletta ja vuonna 2021 kymmenen. Ilmoitusten määrä on vuosittain ollut laskusuunnassa tai pysynyt suunnilleen ennallaan vuodesta 2018 lukien, mitä on pidettävä huolestuttavana trendinä. Ilmoitusten vähäistä määrää selittää osittain kuitenkin se, että asianajaja ei useinkaan ota edes vastaan sellaista toimeksiantoa, jossa hän havaitsee epäilyttäviä piirteitä. Näin ollen myöskään riittäviä tietoja epäilyilmoituksen tekemiseksi ei saada eikä ilmoitusta siksi tehdä. Epäilyilmoitusten vähäiseen määrään on vuonna 2023 kiinnitetty asianajajien huomiota ja asianajaja on tarkastuksilla sekä muissa yhteyksissä muistutettu epäilyilmoituksia koskevasta velvoitteesta. Epäilyilmoitusten tekemisestä on järjestetty myös koulutusta.

Asianajajien velkaantumista seurataan kahden vuoden välein. Velkaantumisseurannan toteuttamiseksi vuoden 2023 keväällä ulosottolaitokselta tilattiin ulosottorekisteriotteet kaikista asianajajista ja asianajotoimistoista. Mikäli asianajajalla tai asianajotoimistolla oli velkaa yli 4.000 euroa, hallitus käynnisti hänen osaltaan velkaantumisseurannan. Velkaantumisseurannassa olevilta asianajajilta pyydettiin kirjallinen selvitys velkaantumisesta. Yksi asianajaja kutsuttiin lisäksi kuultavaksi. Velkaantumisseuranta aloitettiin vuonna 2023 14 asianajajan ja 3 asianajotoimiston kohdalla. Näistä velkaantumisseurannan piirissä on edelleen 3 asianajajaa. Muiden osalta ulosottoerinnässä olevat velat ovat tulleet maksetuiksi.